

EXPUNERE DE MOTIVE

Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice

Introducere

Prezenta inițiativă legislativă își propune să completeze Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, în sensul includerii **violenței cibernetice** printre tipurile și formele de violență pedepsite în România.

Odată cu evoluția tehnologiei și a extinderii mijloacelor de comunicare online, violența cibernetică a căpătat amploare, statele europene începând să incrimineze acest fenomen cu scopul de a-l preveni și combate. Violența cibernetică a fost definită de către Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați¹ ca fiind acea **manifestare antisocială care presupune hărțuirea online**, urmărirea online prin intermediul mijloacelor electronice de comunicare, pornografia neconsensuală, amenințări cu violența fizică și/sau sexuală prin e-mail, mesaje text sau online, discursuri de incitare la ură, limbaj care denigrează, insultă, amenință sau este adresat unei persoane din cauza identității (genului) acesteia și a altor trăsături.

Acestea sunt forme ale violenței prin mijloace digitale, în spațiul virtual, iar posibilitatea agresorilor de a-și păstra anonimitatea în spațiul virtual agravează riscurile cu care se confruntă victimele. Totodată, în spațiul virtual agresorii au acces la victimă în permanență, fără restricții, ceea ce potențează efectele negative ale violenței. Propagarea rapidă a mesajelor prin rețelele de socializare, dublată de audiența extinsă la care agresorii pot dobândi acces în mediul online, adesea fac imposibilă intervenția rapidă a autorităților în prevenirea conținutului cu potențial negativ asupra victimei. Amenințările la adresa victimei/victimelor pot fi private sau publice, pe forumuri și/sau grupuri de discuție, publicații online, etc..

Interacțiunea pe rețelele sociale sau alte forme de comunicare pe internet are de multe ori consecințe grave în mediul offline. Agresorii cibernetici pot divulga date reale, cu caracter personal, despre

¹ file:///C:/Users/usr.04/Downloads/ti_pubpdf_mh0417543ron_pdfweb_20171026164004.pdf

victimele lor pe site-uri și/sau forumuri ori pot publica materiale în numele lor cu scopul de a le defăima și/sau ridiculiza. De asemenea, în cazurile de violență domestică, agresorii folosesc din ce în ce mai mult imaginile sexuale ca instrument de amenințare, hărțuire și / sau control atât a partenerilor actuali, cât și a foștilor parteneri. Profesioniștii din domeniu descriu cazuri în care infractorii au înregistrat agresiuni sexuale, fetele și femeile au fost forțate să ofere fotografii intime, au fost amenințate cu privire la publicarea online a materialelor sau imaginilor sexuale, etc.

Potrivit unui sondaj Women's Aid din 2017:

- 45% dintre victimele violenței domestice au raportat existența unei forme de abuz online în timpul relației lor;
- 48% au raportat că au fost hărțuiți sau abuzați online de fostul lor partener odată ce părăsiseră relația, iar 38% au raportat urmărirea online odată ce au părăsit relația;
- 75% au raportat îngrijorarea că poliția nu a știut cum să răspundă cel mai bine la abuzul online sau hărțuirea. Aceasta include 12% care au raportat abuzuri la poliție și nu au fost ajutați;
- În pofida creșterii rapide a numărului de femei care se confruntă cu violența online, doar 26% dintre agențiile de aplicare a legii din 86 de țări chestionate iau măsurile corespunzătoare;
- 93% dintre victimele abuzului sexual bazate pe imagine (răzbunare pornografică) au declarat că au suferit o suferință emoțională semnificativă;
- 70% dintre femeile care au fost victime ale violenței cibernetice au prezentat cel puțin o formă de violență fizică și / sau sexuală de la partenerul intim;
- 1 din 5 adolescenți din Europa se confruntă cu hărțuirea cibernetică, iar fetele prezintă un risc mai mare (23,9% față de 18,5%).

În țara noastră, în ceea ce privește cadrul legal existent în prezent, acesta susține promovarea drepturilor omului, a demnității umane și a respectului reciproc, însă nu există prevederi explicite privind violența cibernetică, aceasta nefiind definită sau pedepsită ca atare în prezent, deși prin art. 22 alin. (1) din Constituția României „*Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate*”. În acest sens, statului român îi revine obligația de a garanta aceste drepturi, cu atât mai mult cu cât noul Cod civil, în Capitolul 2, prevede respectul datorat

ființei umane și drepturilor ei inerente, deși în text (Secțiunea 3 *Respectul vieții private și al demnității persoanei umane*, art. 74 *Atingeri aduse vieții private*) **nu se asigură explicit protecția victimelor față de variile forme ale violenței cibernetice.**

Serviciul de combatere a criminalității informatice funcționează ca structură specializată în cadrul Poliției Române, cu atribuții în investigarea infracțiunilor din domeniul informatic, însă aria de competență este restrânsă, limitându-se doar la pornografia infantilă și furtul electronic. De asemenea, Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, în calitate de autoritate publică centrală autonomă cu competență generală în domeniul protecției datelor, reprezintă garantul respectării drepturilor fundamentale la viață privată și la protecția datelor cu caracter personal, statuate cu precădere în art. 7 și art. 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, art. 16 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene și art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, dar nu are competențe specifice privind violența cibernetică.

La nivel internațional

Noua Agendă globală 2030 include un obiectiv specific privind *"realizarea egalității de gen și a tuturor femeilor și bărbaților"*. Unul dintre obiectivele SDG, Scopul 5, este: *"Sporirea utilizării tehnologiei de activare, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor, pentru promovarea împuternicirii femeilor"*, în timp ce alta cere următoarele: *"Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva tuturor femeilor și fete din sfera publică și privată, inclusiv traficul și exploatarea sexuală sau de altă natură"*. În acest context, este esențial ca guvernele și toți actorii societății civile și sectorul privat să ia măsuri pentru a pune capăt violenței online împotriva femeilor și fetelor.

În iulie 2017, Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (Comitetul CEDAW) a adoptat o nouă Recomandare generală, care se bazează pe un document cheie anterior, Recomandarea generală 19. Recomandarea generală 35 actualizează textul anterior și oferă o referință și un instrument puternic pentru acțiuni de advocacy pentru organizațiile de femei. Luând în considerare evoluțiile din ultimii 25 de ani, GR 35 reafirmă angajamentul ONU față de o lume liberă de violență pentru toate femeile și fetele. GR 35 recunoaște noile forme de violență împotriva femeilor și fetelor, prin medii mediate de tehnologie, cum ar fi formele contemporane de violență care apar pe internet și în spațiile digitale.

La nivelul Uniunii Europene

UE a semnat recent *Convenția de la Istanbul*, primul acord european cu caracter juridic multinațional obligatoriu privind combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice. Mai multe articole ale Convenției de la Istanbul pot fi aplicate la subiectul specific al violenței digitale. Prin urmare, Convenția de la Istanbul reprezintă un instrument adecvat pentru a solicita mai multă vizibilitate și acțiuni împotriva violenței împotriva femeilor și fetelor pe Internet.

În Rezoluția Parlamentului European din 13 decembrie 2016 privind situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană în 2015, PE recunoaște rolul platformelor TIC și al noilor tehnologii în violența împotriva femeilor și solicită dezvoltarea unor campanii de sensibilizare. În aceeași rezoluție, Parlamentul abordează problema drepturilor digitale și insistă asupra necesității de protecție a datelor cu caracter personal și a vieții private. Astfel, mai multe documente abordează subiectul violenței online împotriva femeilor și fetelor.

Combaterea violenței pe motive de gen și protejarea și sprijinirea victimelor reprezintă una dintre cele cinci priorități din cadrul Angajamentului strategic al Comisiei Europene pentru egalitatea de gen 2016-2019 în cadrul DG Justiție.

Printre cele mai recente documente ale Consiliului Europei, *Recommendation CM/Rec (2019) of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism* include un capitol întreg (II.B) de recomandări către guvernele statelor membre care sunt invitate să ia în considerare măsuri cu privire la internet, social media și discursul online instigator la ură sexist.

În Spania, Codul penal a fost modificat în 2015, introducând noi tipuri de sancțiuni legate de violența sexuală online: hărțuirea și urmărirea sunt pedepsite conform articolului 172 ter; cyberbullying sau sexting, constând în diseminarea, dezvăluirea sau furnizarea de imagini terțe sau înregistrări audio-vizuale ale unei persoane, fără autorizația lor, obținute într-un cadru privat, intră sub incidența secțiunii 7 a articolului 197.

Codul penal din Portugalia pedepsește intruziunea intimității (192.º), intruziunea intimității prin mijloace informatice (193.º), fotografiile ilegale sau clipurile video / înregistrarea ilicită a conversației vocale, a fotografiilor (199.º); încălcarea corespondenței private sau conversații de telecomunicații / interceptare / înregistrare, e-mailuri sau alte date private (194.º / 195.º).

În Austria, în 2015, Codul penal a fost modificat pentru a include hărțuirea în scopuri cibernetice, insultele, discursurile de ură și defăimările personale. În anumite cazuri, furnizorii (platformele online) pot fi considerați responsabili dacă refuză să șteargă postările ofensatoare după ce au fost informați cu privire la conținutul acestora. În 2016, guvernul austriac a demarat o inițiativă privind combaterea violenței cibernetice ("*Initiative gegen Hass im Netz*"), ce cuprinde măsuri pentru gestionarea discursului urii (inclusiv posibilitatea de despăgubire în temeiul legislației austriece privind mass-media), crearea de centre de consiliere specializate în cyberervolență, posibilitatea de raportare a violenței cibernetice, precum și sensibilizare și formare continuă a ofițerilor de poliție, judecătorilor și procurorilor în acest domeniu; în 2017, a fost inaugurat la Viena primul centru de consiliere pentru violența cibernetică.

În Italia, cyberbullying-ul împotriva minorilor este acum ilegal, iar administratorii platformelor online pot fi urmăriți penal dacă nu înlătură conținutul la cerere.

În Franța, santajul sexual este pedepsit începând cu anul 2014 ca infracțiune penală cu articolul 222-33-2-2 din Codul penal. În 2016, a fost adoptată Legea pentru o Republică digitală (Loi pour une République Numérique) și un amendament vizează abuzul sexual bazat pe imagine (razbunare pornografică), definit ca fiind „*cuvinte sau imagini de natură sexuală luate într-un loc public sau privat*”; pedeapsa este de doi ani de închisoare și o amendă de 60.000 €.

În Germania², abuzul sexual bazat pe imagine (răzbunare pornografică) este pedepsit prin lege după o decizie din 2014 a Înaltei Curți Germane. În plus, Germania a adoptat anul acesta o nouă lege privind rețelele sociale (Netzdurchsetzungsgesetz, cunoscută în Germania ca NetzDG) care poate fi utilizată pentru a aborda cazurile de violență online împotriva femeilor și fetelor: insulte, amenințări, amenințări cu violență, fotografierea în zona de locuit personal etc; platforma online trebuie să ștergă postările în max. 24 de ore sau riscă amenzi majore³.

În Polonia, cyberstalking-ul este pedepsit prin Codul penal, articolul 190 a § 1 din 2011⁴.

În Republica Cehă, Codul penal recunoaște hărțuirea cibernetică și hărțuirea cibernetică⁵.

² Lucy Clarke-Billings, Newsweek, "Revenge porn laws in Europe, U.S. and beyond", September 16, 2016, <http://bit.ly/2cXwat3>

³ Melissa Eddy and Mark Scott, New York Times, "Facebook and Twitter could face fines in Germany over hate speech posts", march 14, 2017 <http://nyti.ms/2lWXwX6>

⁴ EIGE, Legal Definitions in EU Member States, Poland - Stalking <http://bit.ly/2zBUo66>

⁵ Eva Fialová, "Stop kybernásilína ženách a mužích", 2015 <http://bit.ly/2gwxtVa>

În Olanda, grooming-ul⁶ este pedepsit de articolul 248e din Codul penal din 2010, în urma Convenției de la Lanzarote.

În Marea Britanie, în aprilie 2015, a devenit o infracțiune penală, cu închisoare maximă de doi ani, pentru a împărtăși fotografiile sau videoclipurile sexuale private, fără acordul subiectului, oferind intenția de a provoca primejdie celor vizați. În septembrie 2016 a fost anunțat că mai mult de 200 de persoane au fost urmărite penal de la intrarea în vigoare a legii.

Regimul sancționator în România

La momentul de față, sancțiunile incidente în materia violenței cibernetice pot fi încadrate, din punct de vedere penal, în sfera infracțiunilor incriminate de Codul Penal la art. 199 (violența în familie), art. 207 (Șantajul), art. 208 (Hărțuirea) și art. 226 (Violarea vieții private). Faptele incriminate în legislația penală de la momentul actual **acoperă într-o anumită măsură și sfera faptelor prin intermediul cărora se manifestă violența cibernetică.**

Neîndeplinirea conținutului constitutiv al infracțiunilor prevăzute de Codul Penal sau de legislația specială extrapenală determină considerarea faptei ca având un caracter contravențional, noțiune aparținând dreptului administrativ. În acest sens, Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice prevede la Capitolul VI o serie de contravenții specifice:

Subiectele active ale contravențiilor prevăzute de Legea 217/2003 sunt:

1. **Titularii obligației de a acorda adăpost victimelor agresate**, conform alin. (1), art. 40
2. **Comitentul** actelor de violență domestică (care include și violența cibernetică), în situația prevăzută de alin. (3), art. 40
3. **Victima** actelor de violență, în situația prevăzută la alin. 2, a art. 40
4. **Autoritățile publice locale**, pentru nerespectarea obligațiilor instituite de art. 13, alin. (1) și/sau art. 16¹, alin. (2)

Totodată, Legea 217/2003 se completează cu normele generale din materia contravențiilor prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor.

⁶ *Grooming* (n.r.) acțiunea unui pedofil de a pregăti un copil pentru o întâlnire, în special printr-o cameră de chat pe internet, cu intenția de a comite o infracțiune sexuală.

Astfel, sancționarea contravenientului care a săvârșit acte de violență cibernetică, în situația în care fapta săvârșită nu are caracter penal, se supune regimului sancționator prevăzut de Legea 217/2003, dar și a legislației speciale care prevede protejarea datelor cu caracter personal și a dreptului la viață privată. Din moment ce noțiunea de *violență cibernetică* este inclusă în noțiunea de *violență domestică*, relația dintre acestea fiind de diferență specifică și gen proxim, **este evident faptul că orice manifestare de violență cibernetică va avea același regim sancționator ca cel prevăzut în cazul violenței domestice.**

Pentru o consacrare explicită a terminologiei de *violență cibernetică*, dar și pentru asigurarea unei sancționări eficiente și prompte a faptelor de violență cibernetică, se impun în viitor consultări cu autoritățile cu atribuții în această materie, în vedere incriminării exprese a manifestărilor de violență cibernetică.

Concluzii

Ținând cont de recomandările Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, de recomandările CEDAW, Convenția de la Istanbul, ratificată de România, de alte acte, tratate și documente instituționale, coroborate cu situația curentă în plan internațional, la nivelul UE și al României, legislația română trebuie să cuprindă explicit această formă de violență cibernetică pentru a preveni extinderea fenomenului de violență împotriva femeilor și a violenței domestice și pentru a combate orice comportament agresiv din mediul online menit să submineze încrederea și siguranța victimelor.

De aceea, considerăm necesară, întemeiată și urgentă introducerea prevederilor legale împotriva violenței cibernetice prin modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 205 din 24 martie 2014, cu modificările și completările ulterioare.

În numele inițiatorilor:

Cristina Ionela Iurișniți – Deputat USR

Inițiativă legislativă pentru completarea

~~anul 2003~~ Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice

NR.	DEPUTAT / SENATOR	SEMNĂTURĂ	PARTID
1.	IURISNITI CRISTINA		USR
2.	MARA CALISTA		PNL
3.	CSEI EVA ANDREA		USR
4.	COSMA LAVINIA - CORINA		USR
5.	Radulescu Ion Razvan		USR
6.	Zoran Ciupa		Pro EU
7.	KUNCĂ MIRELA		PRO EUROPA
8.	NOFIŢO MIHAI		PRO EUROPA
9.	CRISTIAN GHITA		USR
10.	PRESDA FLORINA RALUCA		USR
11.	POPESCU NICOLAE DANIEL		USR
12.	RAINEA CORNEL		USR
13.	Bulea Iulian		USR
14.	Ion Albu - Iordan		USR
15.	Leopold Victoria		PDN
16.	ILIBANU CLAUDIU		PSD
17.	DURUS VLAD EMANUEL		USR
18.	CUPA TOM		ALDE
19.	BOGACIU CORINA		PRO EUROPA
20.	BRUN Andrei Ion		USR
21.	ARUNA CRISTINA - MIHAIANA		USR
22.	CAROCERU AINA - CRISTINA		PSD
23.	ROTARU RAEVAN		PSD
24.	Potru Florin Manda		PSD
25.	TEIS ALINA		PSD
26.	DINICĂ SILVIA - MONICA		USR
27.	Iureşcu Dumitru		USR
28.	CRISTIAN GABRIEL SEBLER		USR
29.	CHICHIRĂU COSETTE		USR
30.	GABRIEL ANDRONACHE		PNL
31.	Simionca Dorin		PMP
32.	STANCIU VIRTEU LUCIAN		USR